

Lit- Λιτέρα - Καθελέτο ή καδελέτο. Φέρετρον- Κάσσα- Κασαλβάς- Κασσωρίδα

Έρευνα
Δημήτρη Συμεωνίδη

Ιανουάριος 2023
**Η Γαλλική λέξη LIT
σημαίνει κρεβάτι και είναι
Ελληνική σύμφωνα
με το Γαλλικό λεξικό**

Μετάφραση στα νέα Ελληνικά

ΚΡΕΒΒΑΤΙ .Το όνομα κρεβάτι προέρχεται από το λατινικό lectus, που προέρχεται από το ελληνικό λέκτρον (λέκτρον) ή λέχος, κρεβάτι, που και τα δύο προέρχονται από το ρήμα λέχομαι, ξαπλώνω. Παλιά γράφαμε list.

Γαλλικό Λεξικό

LIT. Le nom lit nous vient du latin lectus, pris du grec λέκτρον (lectron) ou λέχος (léchos), lit, qui viennent tous deux du verbe λέχομαι (léchomai), je me couche.

Η Ελληνική λέξη Λιτέρα

Η λιτέρα, είναι ένα είδος νεκροκρέβατο, που βρισκόταν μόνιμα στην εκκλησία και, όταν πέθαινε κάποιος από το χωριό και ήταν να κηδευτεί, τον απόθεταν εκεί επάνω για τη νεκρώσιμη ακολουθία και πάνω της τον πήγαιναν για το κοιμητήρι -όπου η ταφή γινόταν χωρίς φέρετρο, με τον νεκρό τυλιγμένο μόνο με ένα βαμβακερό ύφασμα, τον χασέ. (μιά ιστορία από την Ικαρία)

-Είχανε, παιδί μου, στη μέση της εκκλησίας του κοιμητηρίου τη λιτέρα ούλο το χρόνο... Κι ήταν η λιτέρα ασήκωτη, ήταν από ξύλο βαρύ, δίχως καπάκι. Άμα πέθαινε κανένας, πφώναζαν τα παλικάρια του χωριού - το 'χανε αυτά για τιμή μεγάλη- κι ήπρεχαν, ηππαίνανε στην εκκλησιά, ηππαίραν τη λιτέρα και την ηκουβαλούσανε χιλιόμετρα, ημπαινε κι ο νεκρός απάνω κι ηγινότανε πιο βαριά ακόμη. Μα τότες ήταν άλλοι άνθρωποι, τό 'χανε για τιμή, που σου 'λεγα... Κι ούτ' ένας δεν ήλθε «αχ»...

Ο νεκρός στο σπίτι του ηκειτότανε σ' ένα κρεβάτι που 'τονε ξέστρωτο, μοναχά με τα σανίδια. Κι εμείς, τα μικρά, ησκορούσαμε στις πλαγιές κι ημαζεύαμε δεντρολίβανο, να το βάλουμε στη σένια του νεκρού, που τη γεμίζανε με δαύτο και την εκάμνανε δικόν του μαξιλάρι, τονε κρατούσε φρέσκο, αμύριστο αφ' το θανατικό. Ήτονε το προσκέφαλό του.

Είχε ανθρώπους τότες, πολλούς και με ψυχή... Άμα ηππαίνανε σε κηδεία -κι ηππαίνανε ούλοι- ήπρεπε να ηφιλήσεις το νεκρό, που ημσοχομύριζε δεντρολιβανιές, είτε μεγάλος ήσουν είτε παιδάκι και να πας μέχρι τον τάφο, όχι όπως τώρα... Εκτός πα κι αν ήτονε κανείς τόσο γέρος που εν ημπορούσε να ηερπατήσει κι είχε το σ-χώριο... Μπροστά ηππαίνανε ο παπάς, πίσω αυτοί που ηποκόναν το νεκρό και πιο πίσω οι άνθρωποι του χωριού που ηποτιβαζόντανε για να δούνε την ταφή. Όλοι γύρω αφ' το χτίσμα...

-Χτίζανε;
-Ε, άμε, έτσι τους ηκάνανε τους τάφους... Μα εν ηπρόκαμα να σου πω για τον χασέ...
-Το χασέ;
-Όλα τα ηπαούλα των ηνοκοκυράδων είχανε μέσα τέτοιο πανί, για όποτε ηρειαστεί. Ήλιωνε γρήγορα κι ήτονε άσπρο. Είχα-

νε και μια λουρίδα ύφασμα αφ' το ίδιο. Ησαβανώνανε το νεκρό με το χασέ και του δένανε το κεφάλι με τη λουρίδα για να ημείνει ο στόμας του ανοιχτός.

-Οι συγγενείς του το κάνανε;
-Αυτοί που ησαβανώνανε. Μα άμα εν ηβρίκουνταν εκεί την κακιάν ώρα, το κάμνανε κι οι συγγενείς του. Η πρώτη τους δουλειά, μόλις ηξεψυχούσε, ήτονε να του κλείσουν τα μάθκια, να τα κρατήσουνε λίγο για να ημείνουνε σφαλιστά κι έπειτα να του δέσουν το κεφάλι με τη λουρίδα αφ' το χασέ. Τέλειωνε, τέλειωνε γρήγορα... Μα άμα ήτονε εκεί αυτοί που ησαβανώνανε, τα αναλάμβαναν ούλα δαύτοι. Κάθε χωριό είχε κι από έναν τουλάχιστον. Όχι ηπαγγελματικά. Τότες εν είχε ηπληρωμές, ούτε που ησαβανώνανε, ούτε για τους τάφους... Όλα ηγινότανε έτσι, ηπροσφορά... Κι ηκάνανε ένα σταυρό ηπρόχειρο με ό,τι ξύλο ηβρισκότανε ηπρόχειρο κι ηνάβανε ησαράντα ημερες το ηαντιπλάκι. Αυτοδά ήτονε...

Και στην εκταφή, ήτονε καθαρά τα ηπράματα, ο χασές ήκανε τα κόκκαλα να 'ναι άσπρα κι οηλογούλιστα. Ήτονε ημαμπακι ο χασές, εν ήτονε ηπλαστικό... Εν είχαμε ηπεριπέτειες ηποτές. Ήηπαιρνε ο ησαβανωτής -που ηγινότανε κι εκταφείας- το ηκρανίο, το ηκουβαλούσε ίσαμε την εκκλησιά του ηχωριού...

-Το ηκρανίο;
-Κι ηπέκειο; Δικός μας άνθρωπος ήτονε! Αντάμα με δαύτο ηκάνναμε το ημνημόσυνο. Στη μέση της εκκλησίας το ηβάζαμε! Να φαίνεται! Κι ήτονε ούλο το ηχωριό. Ύστερης ηππαίνανε ο ηκαθείς εις την ηθέσπν του. Αυταδά ηξέρω...

ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Η εκκλησία είχε ένα ηφορείο που το έλεγαν καδελέτο και με αυτό ημετέφεραν τους ηνεκρούς στο ημνήμα .

Την οηρισμένη ώρα ηρχόταν ο ηπαπάς και οι ησυνοδοί με το ηκαδελέτο για να ηπάρουν το ηνεκρό. Τον ητοποθετούσαν στο ηκαδελέτο, ητυλιγμένον με ένα ησεντόνι Το ηκαδελέτο (και ηκαθελέτο σε άλλα ηχωριά) ήταν σαν ένα ηστενό ηξύλινο ηκρεβάτι με ηκαγγελάκια σε όλες τις η πλευρές και ημακριές ηχειρολαβές από τις ηστενές ημεριές. Κατά την ηταφή ησέκωναν το ηλείψανο με το ησεντόνι από το ηκαδελέτο και το έβαζαν έτσι ηχάμω στον τάφο. Το ηκαδελέτο ηπέστρεφαν στην ηαποθήκη της εκκλησίας για ηεπόμενες ηχρήσεις.

Αργότερα κάθε ηχωριό θα ηαποκτήσει ένα ηφέρετρο για ηκοινή ηχρήση για όσους δεν είχαν ηχρήματα
Ευτυχώς οι ...ηεκουηχρονιστές δεν το ηκατέστρεψαν.

Ετυμολογία

καντιλέτο < (άμεσο δάνειο) ηταλική

cataletto / (άμεσο Ουσιαστικό δάνειο)
ηταλική catiletto
καντιλέτο ουδέτερο ηφέρετρο, ηνεκροκρέβατο το ηοποίο
ήνηκε στην ηκοινότητα (Θήρα)
Άλλες ημορφές
καδαλέτο
καδιλέτο
καταλέτο
Συνώνυμα
λιτέρα
καθελέτο

νεκροκρέβατο το [νεκροκρέβατο] 041 : (παρωχ., λογοτ.) φέρετρο.

[μσν. ηνεκροκρέβατον < ηνεκρο- + ηκρεβάτ(ι) -ον]
[Λεξικό Κριαρά]
νεκροκρέβατον το.
Είδος κλίνης για τη ημεταφορά ενός ηνεκρού κατά την ηεκφορά του:
με το ηνεκροκρέβατον ... στο ημνήμα τον ηπαγάνει (Αλεξ. 1401).
[<ηπίθ. ηνεκρός + ουσ. ηκρεβάτι. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. (-ο)]
φέρετρον: τό, ηνεκροφόρον κηινίδιον, ή ηφορείον, Λατ. feretrum, Πολύβ. 8. 31, 4— κατά ησυκοπήν, ηφέρτρον Ήλ. Σ. 236.
Κάσσα /ή/ (I. cassa) = ηφέρετρον, ηξυλοκρέβατο, ηταμείον.
Κάσσα, (κάσσα) ηπόρνη. Αί ηγυναίκες ηεταχειρίζονται την ηλέξιν ύβριστικώς ηπρός άλλήλας, ηφρ. ημωρή κάσα και ηγάνα.

ΑΡΧΑΙΕΣ ΠΗΓΕΣ

Scholia In Lycophronem, Scholia in Lycophronem (scholia vetera et recentiora partim Isaac et Joannis Tzetzae)
Scholion 131, line 4
Eg (cod. V EM 56657 EO 9421) <κάσσα> ή ηπόρνη, ή ηκατωφερής.
Etymologicum Magnum, Etymologicum magnum
Kallierges page 493, line 29
<Κασσίτερος>: Παρά τὸ θᾶσσον τείρεσθαι.
<Κάσσα> και <κασσαβάς>: Ή ηπόρνη, ή ηκατωφερής· ηπαρά τὸ ηκαλείν και ησοβείν· ή ηπαρά τὸ καιὼ ηκαῦσω, ηκαῦσα και ηκάσσα.
Michael Psellus Polyhist., Poemata
Roem 6, line 425 ή ημάκτρα δὲ ηκαρδόπη. ηκάσσας και ηκασσωρίδας δὲ ὀνόμαζε τὰς ηπόρνας.
Lh vet (I) <κασαλβάς>: ηκασαλβάδες ηεταίραι ειςιν, αι ηαί ἐπὶ τῶν οἰκημάτων ηεστῶσαι ηγυναίκες, ἐπὶ ημισθῶ ηπαρέχουσαι τοῖς ηβουλομένοις ηεαυτάς.
Hesychius Lexicogr., Lexicon (A - O)
Alphabetic letter kappa, entry 957, line 1
<οἱ δὲ δέρμα>
<κασαλβάς>· ηπόρνη.

Πηγές

1.Dictionnaire Etymologique Des mots Francois dérivés. du Grec. Tome Second. JB.Morin.Paris,1809 2.Λεξικόν Ησύχιου 3.Μιχαηλ Ψελλός 4.Μέγα Ετυμολογικό Λεξικόν 5.Σχόλια στον Λυκόφωνα 6.Μια Ιστορία από την Ικαρία 7.Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος 8. Lexikon Liddell & Scott

Ο νεκρός στο σπίτι του ηκειτότανε σ' ένα κρεβάτι που 'τονε ξέστρωτο, μοναχά με τα σανίδια. Κι εμείς, τα μικρά, ησκορούσαμε στις πλαγιές κι ημαζεύαμε δεντρολίβανο, να το βάλουμε στη σένια του νεκρού, που τη γεμίζανε με δαύτο και την εκάμνανε δικόν του μαξιλάρι, τονε κρατούσε φρέσκο, αμύριστο αφ' το θανατικό. Ήτονε το προσκέφαλό του.